C/2025/4001

20.8.2025

NÕUKOGU SOOVITUS,

8. juuli 2025,

mis käsitleb Rootsi majandus-, sotsiaal-, tööhõive-, struktuuri- ja eelarvepoliitikat

(C/2025/4001)

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 121 lõiget 2 ja artikli 148 lõiget 4,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2024. aasta Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2024/1263 majanduspoliitika tulemusliku koordineerimise ja mitmepoolse eelarvejärelevalve kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1466/97, ([1]) eriti selle artikli 3 lõiget 3,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. novembri 2011. aasta Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1176/2011 makromajandusliku tasakaalustamatuse ennetamise ja korrigeerimise kohta, ([2]) eriti selle artikli 6 lõiget 1,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni soovitust,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi resolutsioone,

võttes arvesse Euroopa Ülemkogu järeldusi,

võttes arvesse tööhõivekomitee arvamust,

võttes arvesse majandus- ja rahanduskomitee arvamust,

võttes arvesse sotsiaalkaitsekomitee arvamust,

võttes arvesse majanduspoliitika komitee arvamust

ning arvestades järgmist:

Üldised märkused

(1) Määruses (EL) 2024/1263, mis jõustus 30. aprillil 2024, on selgitatud majandusjuhtimise eesmärke; raamistik peaks reformide ja investeeringute abil edendama usaldusväärset ja jätkusuutlikku riigi rahandust, kestlikku ja kaasavat majanduskasvu ning vastupidavust ning ennetama valitsemissektori ülemäärast eelarvepuudujääki. Määruses on sedastatud, et nõukogu ja komisjon teevad Euroopa poolaasta raames mitmepoolset järelevalvet kooskõlas ELi toimimise lepingus sätestatud eesmärkide ja nõuetega. Euroopa poolaasta raames sõnastatakse eelkõige riigipõhised soovitused ja jälgitakse nende rakendamist. Määrusega edendatakse ka riikide vastutust oma eelarvepoliitika eest ning rõhutatakse selle poliitika keskpikka perspektiivi ja tagatakse nõuete tõhusam ja sidusam täitmine. Iga liikmesriik peab esitama nõukogule ja komisjonile oma riikliku keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava, mis sisaldab tema eelarve-, reformi- ja investeerimiskohustusi ning mis on koostatud kas neljaks või viieks aastaks sõltuvalt riigisisese seadusandliku tsükli pikkusest. Neis kavades sisalduv netokulude ([3]) kava peab vastama määruse nõuetele, sealhulgas nõudele hoida valitsemissektori võlg usutavas langustrendis või viia see usutavasse langustrendi kohandamisperioodi lõpuks või hoida see mõistlikul tasemel allpool 60 % sisemajanduse koguproduktist (SKP) ning nõudele viia valitsemissektori eelarve puudujääk keskpika perioodi jooksul allapoole aluslepingus sätestatud kontrollväärtust 3 % SKPst ja/või hoida see allpool kõnealust kontrollväärtust. Kohandamisperioodi võib pikendada kuni kolme aasta võrra, kui liikmesriik võtab kohustuse viia ellu asjakohased reformid ja teha asjakohased investeeringud vastavalt määruses sätestatud kriteeriumidele.

([1]) ELT L, 2024/1263, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj.
([2]) ELT L 306, 23.11.2011, lk 25, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2011/1176/oj.
([3]) Netokulu, nagu see on määratletud määruse (EL) 2024/1263 artikli 2 punktis 2: „netokulu“ – valitsemissektori kulud, millest on maha arvatud i) intressikulud; ii) kaalutlusõigusel põhinevad tulumeetmed; iii) liidu programmidega seotud kulud, mis kaetakse täielikult liidu vahenditest saadava tuluga; iv) riikide kulud liidu rahastatavate programmide kaasrahastamiseks; v) töötuskindlustushüvitiste kulude tsüklilised elemendid ning vi) ühekordsed ja muud ajutised meetmed.

(2) 19. veebruaril 2021 jõustus Euroopa Parlamendi ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/241, ([4]) millega loodi taaste- ja vastupidavusrahastu. Taaste- ja vastupidavusrahastust antakse liikmesriikidele rahalist toetust reformide elluviimiseks ja investeeringute tegemiseks ning sellega kaasneb liidu rahastatav fiskaalne impulss. Kooskõlas majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta prioriteetidega soodustab taaste- ja vastupidavusrahastu majanduslikku ja sotsiaalset taastumist ning tõukab samas tagant kestlikke reforme ja investeeringuid, edendades eelkõige rohe- ja digipööret ning muutes liikmesriikide majanduse vastupidavamaks. Samuti aitab see tugevdada riigi rahandust ning hoogustada majanduskasvu ja töökohtade loomist keskpikas ja pikas perspektiivis, parandada territoriaalset ühtekuuluvust liidus ning toetada Euroopa sotsiaalõiguste samba jätkuvat rakendamist.

(3) 27. veebruaril 2023 vastu võetud Euroopa Parlamendi ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2023/435 ([5]) (edaspidi „REPowerEU määrus“) eesmärk on järk-järgult kaotada liidu sõltuvus Venemaa fossiilkütuste impordist. See aitab saavutada energiajulgeoleku ja mitmekesistada liidu energiavarustust ning edendada ühtlasi taastuvate energiaallikate kasutuselevõttu, energiasalvestusvõimsust ja energiatõhusust. Rootsi lisas oma riiklikusse taaste- ja vastupidavuskavasse uue REPowerEU peatüki, et rahastada olulisi reforme ja investeeringuid, mis aitavad saavutada REPowerEU eesmärke.

(4) Rootsi esitas 28. mail 2021 vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 18 lõikele 1 komisjonile oma riikliku taaste- ja vastupidavuskava. Kooskõlas kõnealuse määruse artikliga 19 ja määruse V lisas esitatud hindamissuunistega hindas komisjon Rootsi taaste- ja vastupidavuskava asjakohasust, tulemuslikkust, tõhusust ja sidusust. Nõukogu võttis 4. mail 2022 vastu rakendusotsuse, millega kiidetakse heaks Rootsi taaste- ja vastupidavuskavale antud hinnang; ([6]) rakendusotsust muudeti kõnealuse määruse artikli 18 lõike 2 alusel 9. novembril 2023, et ajakohastada tagastamatu rahalise toetuse maksimumsummat ja lisada REPowerEU peatükk ([7]). Osamaksete tegemine sõltub sellest, kas komisjon võtab määruse artikli 24 lõike 5 alusel vastu otsuse, milles sedastatakse, et Rootsi on rahuldavalt saavutanud nõukogu rakendusotsuses sätestatud asjakohased eesmärgid ja sihid. Rahuldav saavutamine eeldab, et sama reformi või investeeringu puhul varem saavutatud eesmärke ja sihte ei ole tagasi pööratud.

(5) Nõukogu võttis 21. jaanuaril 2025 komisjoni soovituse põhjal vastu soovituse, millega kiidetakse heaks Rootsi riiklik keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava ([8]). Eelarve- ja struktuurikava esitati kooskõlas määruse (EL) 2024/1263 artikliga 11 ja artikli 36 lõike 1 punktiga a, see hõlmab ajavahemikku 2025–2028 ja selles kehtestatakse netokulude maksimaalse kasvumäära kujul eelarvepiirang neljaks aastaks.

(6) Komisjon võttis 26. novembril 2024 määruse (EL) nr 1176/2011 alusel vastu 2025. aasta häiremehhanismi aruande, milles nimetati Rootsit ühe liikmesriigina, kelle olukorda tuleb põhjalikult analüüsida. Komisjon võttis vastu ka soovituse euroala majanduspoliitikat käsitleva nõukogu soovituse kohta ning ettepaneku 2025. aasta ühise tööhõivearuande kohta, milles analüüsitakse tööhõivesuuniste rakendamist ja Euroopa sotsiaalõiguste samba põhimõtete järgimist. Nõukogu võttis euroala majanduspoliitikat käsitleva soovituse ([9]) vastu 13. mail 2025 ja ühise tööhõivearuande 10. märtsil 2025.

(7) Komisjon avaldas 29. jaanuaril 2025 konkurentsivõime kompassi – strateegilise raamistiku, mille eesmärk on suurendada järgmisel viiel aastal ELi üleilmset konkurentsivõimet. Selles on kindlaks määratud kolm tegevusvaldkonda, mis on kestliku majanduskasvu tagamiseks üliolulised: i) innovatsioon; ii) süsinikuheite vähendamine ja konkurentsivõime ning iii) julgeolek. Innovatsioonilõhe kaotamiseks kavatseb EL edendada

([4]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. veebruari 2021. aasta määrus (EL) 2021/241, millega luuakse taaste- ja vastupidavusrahastu (ELT L 57, 18.2.2021, lk 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj).

([5]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. veebruari 2023. aasta määrus (EL) 2023/435, millega muudetakse määrust (EL) 2021/241 riiklike taaste- ja vastupidavuskavade REPowerEU peatükkide osas ning määrusi (EL) nr 1303/2013, (EL) 2021/1060 ja (EL) 2021/1755 ning direktiivi 2003/87/EÜ (ELT L 63, 28.2.2023, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/435/oj).

([6]) Nõukogu 4. mai 2022. aasta rakendusotsus, millega kiidetakse heaks Rootsi taaste- ja vastupidavuskavale antud hinnang (ST 7772/2022; ST 7772/2022 ADD 1).

([7]) Nõukogu 9. novembri 2023. aasta rakendusotsus, millega muudetakse 4. mai 2022. aasta rakendusotsust, millega kiidetakse heaks Rootsi taaste- ja vastupidavuskavale antud hinnang (14474/2023).

([8]) Nõukogu soovitus, 21. jaanuar 2025, millega kiidetakse heaks Rootsi riiklik keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava (ELT C, C/2025/644, 10.2.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/644/oj).

([9]) Nõukogu 13. mai 2025. aasta soovitus euroala majanduspoliitika kohta (ELT C, C/2025/2782, 22.5.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/2782/oj).

tööstusinnovatsiooni, toetada idufirmade kasvu selliste algatuste kaudu nagu ELi idu- ja kasvufirmade strateegia, ning soodustada kõrgtehnoloogia, näiteks tehisintellekti ja kvantarvutuse kasutuselevõttu. Selleks et muuta majandus keskkonnasäästlikumaks, on komisjon koostanud taskukohast energiat käsitleva tervikliku tegevuskava ja puhta tööstuse kokkuleppe, millega tagatakse, et üleminek puhtale energiale on kulutõhus ja konkurentsisõbralik (eeskätt suure energiakasutusega sektorites) ning aitab kiirendada majanduskasvu. Liigse sõltuvuse vähendamiseks ja julgeoleku suurendamiseks on liit võtnud kohustuse tugevdada üleilmseid kaubanduspartnerlusi, mitmekesistada tarneahelaid ning tagada juurdepääs kriitilisele toormele ja puhastele energiaallikatele. Neid prioriteete toetatakse horisontaalsete tugisüsteemide, nimelt õigusnormide lihtsustamise, ühtse turu süvendamise, konkurentsivõime rahastamise ning hoiuste ja investeeringute liidu loomise, oskuste ja kvaliteetsete töökohtade edendamise ning ELi poliitika parema koordineerimise kaudu. Konkurentsivõime kompass on kooskõlas Euroopa poolaasta põhimõtetega, tagades, et liikmesriikide majanduspoliitika vastab komisjoni strateegilistele eesmärkidele, ning kujundades ühtse majandusjuhtimise käsituse, mis edendab kestlikku majanduskasvu, innovatsiooni ja vastupidavust kogu liidus.

(8) 2025. aastal jätkub majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta areng koos taaste- ja vastupidavusrahastu rakendamisega. Taaste- ja vastupidavuskavade täielik rakendamine on jätkuvalt oluline Euroopa poolaasta poliitiliste prioriteetide elluviimiseks, kuna kavad aitavad tulemuslikult käsitleda kõiki probleeme või märkimisväärset osa probleemidest, mis on viimastel aastatel esitatud asjakohastes riigipõhistes soovitustes esile toodud. Need riigipõhised soovitused on jätkuvalt sama asjakohased muudetud taaste- ja vastupidavuskavade hindamisel kooskõlas määruse (EL) 2021/241 artikliga 21.

(9) Komisjon avaldas 4. juunil 2025 Rootsi kohta 2025. aasta riigiaruande. Selles hinnati Rootsi edusamme asjaomaste riigipõhiste soovituste järgimisel ning tehti kokkuvõte sellest, kuidas Rootsi on taaste- ja vastupidavuskava rakendanud. Kõnealuse analüüsi põhjal tehti riigiaruandes kindlaks Rootsi kõige pakilisemad probleemid. Samuti hinnati Rootsi edusamme Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamisel ning liidu 2030. aasta peamiste tööhõive, oskuste ning vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vähendamise eesmärkide ning Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni kestliku arengu eesmärkide saavutamisel.

(10) Komisjon tegi määruse (EL) nr 1176/2011 artikli 5 alusel Rootsi kohta põhjaliku analüüsi. Peamised järeldused, milleni komisjon jõudis oma hinnangus Rootsi makromajandusliku haavatavuse kohta kõnealuse määruse kohaldamisel, avaldati 13. mail 2025 ([10]). Komisjon jõudis 4. juunil 2025 järeldusele, et Rootsis esineb makromajanduslikku tasakaalustamatust. Eeskätt esineb endiselt kinnisvaraturu ja erasektori suure võlaga seotud haavatavust, kuigi siinkohal võib viimasel ajal täheldada teatavat leevenemist, ning kindlakstehtud haavatavused püsivad, sest ei ole võetud rangeid meetmeid. Teatavast leevenemisest hoolimata on leibkondade ja ettevõtete võla suhe SKPsse endiselt üks ELi suuremaid; eluasemehindade nominaalväärtus püsis stabiilne, kuid eluasemed on endiselt ülehinnatud. Rangemad rahastamistingimused on toonud kaasa elamuehituse järsu vähenemise ja põhjustanud täiendavat survet kodumajapidamiste ja ettevõtete kuludele. Samal ajal on finantssektor väga avatud kinnisvarasektoris, kaasa arvatud kommertskinnisvara osas avalduvatele riskidele. Poliitilised edusammud on olnud piiratud. Poliitiline kontekst soosib jätkuvalt eluaseme soetamist laenuga ning eluasemete pakkumine on endiselt ebapiisav. Maksustamine soodustab endiselt laenuga eluaseme soetamist, sest hüpoteeklaenude intressimaksed saab suures osas tulust maha arvata. Edaspidi eluasemete pakkumist suurendavad meetmed aitaksid eluasemehindade kasvu piirata, kuid need ei asenda reforme, mis võtaksid käsile kodumajapidamiste võlakoorma peamised põhjustajad. Üüriturgu ei ole veel reformitud. Need haavatavused võivad süveneda, kui laenuga eluaseme soetamises ja eluasemete ülehindamises peaks toimuma uus hüpe, mille põhjuseks on see, et lisaks leebematele rahastamistingimustele leevendatakse ka makrotasandi usaldatavusjärelevalve meetmeid, mis paistab olevat kaalumisel.

Hinnang iga-aastasele eduaruandele

(11) Nõukogu soovitas 21. jaanuaril 2025 Rootsil kehtestada järgmised netokulude maksimaalsed kasvumäärad: 4,0 % 2025. aastaks, 4,4 % 2026. aastaks, 4,4 % 2027. aastaks ja 4,6 % 2028. aastaks; need määrad vastavad maksimaalsetele kumulatiivsetele kasvumääradele, mis on arvutatud võrdluses baasaastaga 2023 ning mis on 2025. aastal 10,7 %, 2026. aastal 15,5 %, 2027. aastal 20,6 % ja 2028. aastal 26,1 %. Rootsi esitas 30. aprillil 2025 oma iga-aastase eduaruande ([11]) netokulude soovitatud maksimaalsete kasvumäärade järgimise ning Euroopa poolaasta riigipõhistes soovitustes kindlaks tehtud peamiste probleemide käsitlemiseks vajalike reformide ja investeeringute

([10]) SWD(2025) 124 final.

([11]) 2025. aasta eduaruannetega saab tutvuda aadressil https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-fiscal-governance/stability-and-growth-pact/preventive-arm/annual-progress-reports_et.

rakendamise kohta. Vastavalt määruse (EL) 2021/241 artiklile 27 kajastab iga-aastane eduaruanne ka Rootsi kaks korda aastas esitatavat aruannet taaste- ja vastupidavuskava täitmisel tehtud edusammude kohta.

(12) Venemaa agressioonisõda Ukraina vastu ja selle tagajärjed kujutavad endast Euroopa Liidu jaoks eksistentsiaalset väljakutset. Komisjon soovitas koordineeritult aktiveerida stabiilsuse ja kasvu paktiga ette nähtud riikide vabastusklausli, et toetada ELi jõupingutusi, mille eesmärk on suurendada kiiresti ja märkimisväärselt kaitsekulutusi, ning Euroopa Ülemkogu kiitis selle ettepaneku 6. märtsil 2025 heaks.

(13) Eurostati kinnitatud andmete põhjal ([12]) suurenes Rootsi valitsemissektori eelarve puudujääk 0,8 %-lt SKPst 2023. aastal 1,5 %-le SKPst 2024. aastal, samal ajal kui valitsemissektori võlg suurenes 31,6 %-lt SKPst 2023. aasta lõpus 33,5 %-le SKPst 2024. aasta lõpus. Komisjoni arvutuste kohaselt osutavad need muutused sellele, et netokulude kasvumäär oli 2024. aastal 6,1 %. Rootsi on oma iga-aastases eduaruandes hinnanud netokulude kasvuks 2024. aastal 6,1 %. Komisjoni prognooside kohaselt oli eelarvepoliitika, ([13]) mis hõlmab nii riigi enda kui ka ELi rahastatavaid kulutusi, 2024. aastal ekspansiivne (0,7 % SKPst).

(14) Vastavalt Iga-aastasele eduaruandele on SKP reaalkasv Rootsi eelarveprognooside aluseks oleva makromajandusliku stsenaariumi kohaselt 2025. aastal 2,1 %, samas kui tarbijahindade harmoneeritud indeksiga (THHI) mõõdetud inflatsioon peaks 2025. aastal olema 2,1 %. Komisjoni 2025. aasta kevadprognoosi kohaselt on SKP reaalkasv 2025. aastal 1,1 % ja 2026. aastal 1,9 % ning THHIga mõõdetud inflatsioon on 2025. aastal 2,2 % ja 2026. aastal 1,6 %.

(15) Iga-aastases eduaruandes on prognoositud, et valitsemissektori eelarve puudujääk kahaneb 2025. aastal 1,3 %-le SKPst, samas kui valitsemissektori võla suhe SKPsse peaks 2025. aasta lõpuks kasvama 34,3 %-le. Need suundumused osutavad netokulude 4,1 % suurusele kasvule 2025. aastal. Komisjoni 2025. aasta kevadprognoosi kohaselt on valitsemissektori eelarve puudujääk 2025. aastal 1,5 % SKPst. Komisjoni arvutuste kohaselt osutavad need muutused netokulude 1,7 % suurusele kasvule 2025. aastal. Netokulude madalam kasvumäär võrreldes iga-aastases eduaruandes esitatud määraga kajastab erinevaid prognoose, muu hulgas hüvitisi töötajatele ja turutootjate mitterahalisi sotsiaalsiirdeid. Komisjoni hinnangul on eelarvepoliitika, mis hõlmab nii riigi enda kui ka ELi rahastatavaid kulutusi, 2025. aastal pärssiv (0,7 % SKPst). Valitsemissektori võla suhe SKPsse peaks 2025. aasta lõpuks suurenema 33,8 %-le.

(16) Komisjoni 2025. aasta kevadprognoosi kohaselt rahastatakse 2025. aastal taaste- ja vastupidavusrahastu tagastamatust toetusest valitsemissektori kulutusi mahus 0,1 % SKPst (2024. aastal 0,1 % SKPst). Taaste- ja vastupidavusrahastu tagastamatust toetusest rahastatavad kulutused võimaldavad teha kvaliteetseid investeeringuid ja viia ellu tootlikkust suurendavaid reforme, ilma et see mõjutaks otseselt Rootsi valitsemissektori eelarvepositsiooni ja võlga.

(17) Valitsemissektori kaitsekulutused moodustasid Rootsis 2021. aastal 1,3 % SKPst, 2022. aastal 1,7 % SKPst ja 2023. aastal 1,8 % SKPst ([14]). Komisjoni 2025. aasta kevadprognoosi kohaselt peaksid kaitsekulutused olema 2024. aastal 2,3 % ja kasvama 2025. aastal 2,5 %-le SKPst. See tähendab, et kasv on võrreldes 2021. aastaga 1,2 protsendipunkti SKPst.

(18) Komisjoni 2025. aasta kevadprognoosi kohaselt peaksid Rootsi netokulud suurenema 2025. aastal 1,7 % ning 2024. ja 2025. aastal kumulatiivselt 7,9 %. Komisjoni 2025. aasta kevadprognoosi järgi peaks Rootsi netokulude kasv 2025. aastal jääma soovitatud maksimaalsest kasvumäärast allapoole, ja seda nii aasta lõikes kui ka 2024. ja 2025. aasta peale kokku.

(19) Iga-aastane eduaruanne ei sisalda eelarveprognoose 2025. aastale järgneva aja kohta. Komisjoni 2025. aasta kevadprognoosi koostamise ajal teada olnud poliitikameetmete põhjal hinnati prognoosis valitsemissektori eelarve puudujäägiks 2026. aastal 0,8 % SKPst. Need suundumused osutavad netokulude 2,6 % suurusele kasvule 2026. aastal. Komisjoni hinnangul on eelarvepoliitika, mis hõlmab nii riigi enda kui ka ELi rahastatavaid kulutusi, 2026.

([12]) Eurostat, Euro Indicators, 22. aprill 2025.

([13]) Eelarvepoliitika on määratletud valitsemissektori eelarvepositsiooni iga-aastase muutuse näitajana. Selle eesmärk on hinnata nii riiklikult kui ka ELi eelarvest rahastatavast eelarvepoliitikast tulenevat majanduslikku impulssi. Eelarvepoliitikat mõõdetakse vahena i) keskpika perioodi potentsiaalse majanduskasvu ja ii) esmaste kulude muutuse vahel, millest on maha arvatud kaalutlusõigusel põhinevad tulumeetmed ning mis hõlmab taaste- ja vastupidavusrahastu tagastamatu toetuse ja muude liidu vahenditega rahastatavaid kulusid.

([14]) Eurostat, valitsemissektori kulud valitsemisfunktsioonide klassifikaatori (COFOG) alusel. COFOGi ja NATO määratluste metoodiliste erinevuste tõttu võivad COFOGi määratlusel põhinevad kulud erineda NATO määratlusel põhinevatest kuludest.

aastal pärssiv (0,4 % SKPst). Valitsemissektori võla suhe SKPsse peaks komisjoni prognoosi kohaselt vähenema 2026. aasta lõpuks 33,3 %-le.

Peamised poliitilised probleemid

(20) Vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 19 lõike 3 punktile b ja V lisa kriteeriumile 2.2 sisaldab taaste- ja vastupidavuskava ulatuslikke üksteist vastastikku tugevdavaid reforme ja investeeringuid, mis tuleb rakendada 2026. aastaks. Need peaksid aitama tulemuslikult käsitleda kõiki probleeme või märkimisväärset osa probleemidest, mis on kindlaks tehtud asjakohastes riigipõhistes soovitustes. Järele jäänud lühikese aja jooksul on oluline taaste- ja vastupidavuskava, sealhulgas selle REPowerEU peatükk, tulemuslikult ellu rakendada, et suurendada rohe- ja digipöörde kaudu Rootsi pikaajalist konkurentsivõimet ning tagada samal ajal sotsiaalne õiglus. Komisjoni teatises „Taasterahastu „NextGenerationEU“ – tee 2026. aastani“, mis võeti vastu 4. juunil 2025, selgitatakse kohaldatavat ajakava rahastu lõppemist silmas pidades, antakse liikmesriikidele suuniseid rakendamise maksimeerimiseks 31. augustiks 2026, sealhulgas selle kohta, kuidas oma taaste- ja vastupidavuskavasid veelgi ühtlustada, esitatakse peamised võimalused, mida kavade läbivaatamisel kaaluda, ning rõhutatakse, kui tähtis on hoolikas ühine kavandamine viimaste maksetaotluste esitamiseks 2026. aastal. Jätkuvalt on oluline süstemaatiliselt kaasata kohalikke ja piirkondlikke omavalitsusi, sotsiaalpartnereid, kodanikuühiskonda ja muid asjaomaseid sidusrühmi, et tagada laialdane isevastutus taaste- ja vastupidavuskava eduka rakendamise eest.

(21) Rootsis on hakatud kiiremini rakendama ühtekuuluvuspoliitika programme, mis hõlmavad toetust Euroopa Regionaalarengu Fondist (ERF), Õiglase Ülemineku Fondist (JTF) ja Euroopa Sotsiaalfond+-ist (ESF+). On oluline nende programmide kiiret rakendamist jätkata, suurendades samal ajal nende mõju kohapeal maksimumini. Rootsi juba võtab oma ühtekuuluvuspoliitika programmide raames meetmeid konkurentsivõime ja majanduskasvu edendamiseks, suurendades samal ajal sotsiaalset ühtekuuluvust. Samal ajal on Rootsil jätkuvalt probleeme muu hulgas oskuste nappuse ja nõudlusele mittevastavusega, samuti võiks olla ruumi piirkondliku majanduskasvu edendamiseks, võttes arvesse piirkondade vajadusi seoses konkurentsivõime, energiasüsteemi ümberkujundamise ja veesüsteemide kerksusega. Kooskõlas määruse (EL) 2021/1060 artikliga 18 ja nõutakse Rootsilt ühtekuuluvuspoliitika fondide vahehindamise osana, et ta vaataks iga programmi läbi, võttes muu hulgas arvesse 2024. aasta riigipõhistes soovitustes kindlaks tehtud probleeme. Komisjoni 1. aprillil 2025 vastu võetud ettepanekutega ([15]) on kõigi programmide vahehindamise tulemuste kohta hinnangu esitamise tähtaega 31. märts 2025 pikendatud. Samuti on nendega ette nähtud paindlikkusmeetmed, mis peaksid aitama kiirendada programmide rakendamist, ja stiimulid liikmesriikidele, et nad eraldaksid ühtekuuluvuspoliitika vahendeid toetamaks liidu viit strateegilist prioriteetset valdkonda, nimelt konkurentsivõimet strateegiliste tehnoloogiate vallas, kaitset, eluaset, veesüsteemide kerksust ja energiasüsteemi ümberkujundamist, ning investeeringuid oskustesse prioriteetsetes sektorites, olles samal ajal ESF+ programmides jätkuvalt keskendunud kõige haavatavamas olukorras olevatele inimestele.

(22) Euroopa strateegiliste tehnoloogiate platvorm (STEP) annab võimaluse investeerida ühte ELi kesksesse strateegilisse prioriteeti ja tugevdada seeläbi ELi konkurentsivõimet. STEP tugineb 11 olemasolevale ELi fondile. Liikmesriigid võivad panustada ka programmi „InvestEU“, et toetada investeeringuid prioriteetsetesse valdkondadesse. Rootsi võiks neid algatusi optimaalselt ära kasutada elutähtsa tehnoloogia, sealhulgas puhta ja ressursitõhusa tehnoloogia arendamise või tootmise soodustamiseks.

(23) Lisaks taaste- ja vastupidavuskava ning muude ELi fondide raames käsitletud majanduslikele ja sotsiaalsetele probleemidele peaks Rootsi tulemuslikult käsitlema allesjäänud probleeme, mis on seotud järgmisega: i) õpilaste, eelkõige ebasoodsa sotsiaal-majandusliku ja rändetaustaga õpilaste haridustulemuste halvenemine; ii) puudulikud oskused, mis annab kõige rohkem tunda ebasoodsa sotsiaal-majandusliku ja rändetaustaga inimeste puhul; iii) erasektori suur võlg koos ülehinnatud kinnisvaraga; iv) kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamine ja v) elektrivõrgu võimsus ja ülekandepiirangud seoses taastuvate energiaallikate kasutuselevõtuga.

([15]) Ettepanek: EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU MÄÄRUS, millega muudetakse määrusi (EL) 2021/1058 ja (EL) 2021/1056 seoses erimeetmetega strateegiliste probleemide lahendamiseks vahehindamise raames (COM(2025) 123 final).

(24) Rahvusvahelise õpilaste hindamise programmi (PISA) 2022. aasta tulemused näitavad, et Rootsi õpilaste põhioskuste vähenemine alates 2018. aastast on ELis kõige järsemate seas, seda eriti matemaatikas. Põhioskused on eriti kehvad rände- või ebasoodsa sotsiaal-majandusliku taustaga õpilaste seas ning ebasoodsa sotsiaal-majandusliku taustaga õpilaste kehvade tulemuste määra kasv on veelgi suurem. Rootsis ja mujal maailmas sündinud õpilaste tulemuste erinevused on suured ning rändetaustaga õpilased on suurema tõenäosusega koondunud teatavatesse koolidesse. Ühtlasi on ebasoodsa taustaga õpilased alaesindatud erakoolides, mille õpilastel on keskmiselt paremad võimalused õpingute jätkamiseks. 2022. aastal oli 15 %-l kõigist põhikooli lõpetavatest õpilastest liiga madalad või puudulikud hinded, mis välistab pääsu keskkooli. Kvalifitseeritud õpetajate jätkuv nappus, seda eriti neis koolides, kus on palju ebasoodsas olukorras olevaid õpilasi, ohustab haridussüsteemi kvaliteeti ja süvendab veelgi halvenevaid haridustulemusi.

(25) Rootsil on endiselt probleeme haavatavatest elanikkonnarühmadest pärit inimeste, eriti ebasoodsas olukorras olevate ja rändetaustaga inimeste integreerimisega tööturule, aga ka seni esinevate oskuste lõhede vähendamisega. 2023. aastal oli väljaspool ELi sündinud inimeste töötuse määr Rootsis kogu ELi kõrgeim ning erinevus väljaspool ELi sündinute ja sünnipäraste rootslaste vahel on endiselt eriti suur. Ennast töötuna registreerinud haavatavatest elanikkonnarühmadest pärit inimestest peaaegu pooltel puudub keskharidus ja paljudel puuduvad ka peamised töö leidmise või õppimise eeldused, sealhulgas keeleoskus. Keskharidus on Rootsis töökoha saamiseks hädavajalik ja seega oleks vaja täiendavaid meetmeid, et toetada õpilasi, kes omandavad kesk-, kõrgemat või kutseharidust. See aitaks suurendada kvalifitseeritud tööjõu pakkumist, et toetada tööhõivet, tootlikkuse kasvu ja Rootsi majanduse kasvupotentsiaali.

(26) Tööjõu- ja oskuste nappus rohepöörde jaoks olulistes sektorites ja kutsealadel, sealhulgas nullnetotehnoloogiate väljatöötamine, kasutuselevõtt ja hooldamine, tekitab probleeme Rootsi üleminekul kasvuhoonegaaside nullnetoheitega majandusele. Nõudlus inseneride ja rohepöörde spetsialistide järele on suur, seda eriti riigi põhjaosas. Seega on oskuste nappuse vähendamiseks ja tööturu kaasavuse ja tööjõu ümberpaigutamise edendamiseks oluline veelgi parandada pakutava haridus- ja koolitussüsteemi vastavust tööturu muutuvatele vajadustele ning võtta sihipäraseid täiend- ja ümberõppe meetmeid.

(27) Erasektori võla kõrge tase ja ülehinnatud kinnisvara kujutavad endast makromajanduslikku tasakaalustamatust, mille puhul on ebakorrapärase arengu oht. Eluasemehinnad on endiselt kõrged ning eluasemenappus püsib, sest uusi maju ehitatakse prognoositud nõudlusest vähem. Lisaks on eluasemenappus seotud eluasemeturu struktuurse ebatõhususega, näiteks piiratud konkurentsiga ehitussektoris, mida põhjustavad välismaiste ja väikeste äriühingute turule sisenemise tõkked ning suurte arendajate kontroll maaressursside üle. Üldine maksukoormus seoses kinnisvaraga jääb suhteliselt väikeseks, sest hüpoteeklaenude intressimaksete puhul tehakse suuri maksusoodustusi ja korduvad omandimaksud on väikesed. Poliitikamuudatuste mõju maksujärgsetele hüpoteeklaenumaksetele on raske hinnata, kuna puuduvad leibkondade andmed varade ja kohustuste kohta. Selliste andmete kättesaadavus võib suurendada poliitika kujundamise tõhusust, vähendada eluasemeturule sisenemise tõkkeid ja jaotada eluasemekoormust elanikkonna seas võrdsemalt. Renditurg pakub vähe alternatiive ja seda tuleb veel reformida, et vähendada ootejärjekordi ja edendada üürikorterite ehitamist. Makrotasandi usaldatavusjärelevalve poliitika leebemaks muutmine enne praeguste turuhäirete reforme võiks kaasa tuua kõrgemad eluasemehinnad ja suurendada samal ajal leibkondade võlga.

(28) Praeguse poliitikaga ei saavuta Rootsi 2030. aastaks seatud kasvuhoonegaaside vähendamise ELi eesmärke. 2024. aastal Rootsi kasvuhoonegaaside heitkogused suurenesid ning ametlike ja sõltumatute asutuste mitmes uuringus väidetakse, et Rootsi praegune poliitika toob kaasa märkimisväärse mahajäämise ELi 2030. aasta kliimaeesmärkidest. Esmajoones peegeldab see mahajäämus viimase aja poliitikamuudatusi, näiteks biokütuste segamise kohustuse ja vedelkütuste maksude vähendamist, mis on põhjustanud maanteetranspordi heitkoguste suurenemise, kusjuures maanteetransport on Rootsis peamine kasvuhoonegaaside heitkoguste tekitaja.

(29) Kuigi Rootsi on endiselt liikmesriik, kus taastuvenergia osakaal energia lõpptarbimises on kõige suurem, võivad elektrivõrgu võimsuse ja ülekandepiirangud takistada taastuvate energiaallikate edasist kasutuselevõttu. Nende piirangute kõrvaldamine on otsustava tähtsusega, sest eelduste kohaselt kasvab energia lõpptarbimine Rootsis enne 2045. aastat märkimisväärselt tööstuse ja transpordi suurenenud elektrifitseerimisvajaduse tõttu. Parem juurdepääs Rootsi kasutamata taastuvenergiapotentsiaalile võiks aidata kaasa riigi lõunaosas jätkuvale tööstuse elektrifitseerimisele ning toetada riigi põhjaosas innovaatilise rohetööstuse arengut ja süsinikuheite vähendamist. Et aidata vähendada süsinikdioksiidi heidet ning leibkondade ja ettevõtete energiakulusid, on ühtlasi oluline vähendada energiatarbimist energiatõhususe suurendamise kaudu. Mis puudutab energiatõhusust, siis energiakasutuse suundumusi arvestades on oht, et Rootsi ei saavuta riiklikku eesmärki suurendada 2030. aastaks energiatõhusust 50 % võrreldes 2005. aastaga. Rootsi primaarenergia tarbimine oli 2023. aastal üle 41 miljoni naftaekvivalenttonni ning selle näitajaga ollakse endiselt nende liikmesriikide hulgas, kus energiatarbimine elaniku kohta on suurim.

(30) Riigi taastuvenergia tootmisvõimsuse suurendamisel on endiselt mitmeid takistusi. Üks selline takistus on ettearvamatud loamenetlused nii avamere- kui ka maismaa tuuleenergia puhul. Muu hulgas ebatõhusatest loamenetlustest ning kohalike omavalitsuste ja kaitseasutuste vetoõigustest tulenevad takistused tekitavad investeerimisega seotud ebakindlust ega lase taastuvate energiaallikate potentsiaali ära kasutada.

(31) Võttes arvesse komisjoni põhjalikku analüüsi ja tasakaalustamatuste olemasolu käsitlevaid järeldusi, kajastuvad määruse (EL) nr 1176/2011 artikli 6 alusel antud soovitused soovituses 5. Soovituses 5 osutatud poliitikameetmed aitavad vähendada haavatavust, mis on seotud kinnisvaraturu ja erasektori suure võlaga,

SOOVITAB Rootsil võtta 2025. ja 2026. aastal järgmisi meetmeid.

1. Suurendada kooskõlas Euroopa Ülemkogu 6. märtsi 2025. aasta järeldustega üldisi kaitse- ja julgeolekukulutusi ja üldist kaitsevalmidust, tagades samal ajal võla jätkusuutlikkuse. Pidada kinni nõukogu poolt 21. jaanuaril 2025 soovitatud netokulude maksimaalsetest kasvumääradest.

2. Tagada taaste- ja vastupidavuskava, sealhulgas REPowerEU peatüki tulemuslik rakendamine, pidades silmas määruses (EL) 2021/241 sätestatud tähtaegu reformide ja investeeringute õigeaegseks lõpuleviimiseks. Kiirendada ühtekuuluvuspoliitika programmide (ERF, JTF, ESF+) rakendamist, tuginedes vajaduse korral võimalustele, mida pakub vahehindamine. Kasutada konkurentsivõime parandamiseks optimaalselt ära ELi vahendeid, sealhulgas programmi „InvestEU“ ja Euroopa strateegiliste tehnoloogiate platvormi võimalusi.

3. Tagada kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamise eesmärkide saavutamine, vähendades eelkõige maanteetranspordi heidet. Vähendada sõltuvust fossiilkütustest taastuvate energiaallikate kasutuselevõtu kiirendamisega, muu hulgas laiendades ja ajakohastades energia ülekandevõrke, ning energiatõhususe suurendamisega. Kiirendada ja lihtsustada taastuvate energiaallikate kasutuselevõtu loamenetlusi, eelkõige avamere tuuleenergia ja maismaa tuuleenergia puhul, ning vältida antud lubade tagasipööramist.

4. Parandada haridustulemusi, sealhulgas ebasoodsa sotsiaal-majandusliku ja rändetaustaga õpilaste puhul, tegeledes kvalifitseeritud õpetajate jätkuva nappuse probleemiga, tagades võrdsed võimalused koolisüsteemile juurdepääsuks ja toetades veelgi haridustee jätkamist keskkoolis. Arendada tööjõu, eelkõige ebasoodsa sotsiaal-majandusliku ja rändetaustaga töötajate oskusi sihipäraste poliitikameetmete ja vahendite abil, et parandada nende integreerimist tööturule.

5. Parandada eluasemeturu tõhusust, sealhulgas üürituru reformimise kaudu. Stimuleerida investeerimist eluasemeehitusse, et leevendada kõige pakilisemaid puudujääke. Kõrvaldada elamuehituse hõlbustamiseks struktuursed tõkked. Tegeleda leibkondade suure võlakoormusega seotud riskidega, vähendades järk-järgult hüpoteeklaenude intressimaksete tuludest mahaarvamist või suurendades perioodilisi omandimakse ning arendades ühtlasi asjakohaseid vahendeid poliitika paremaks hindamiseks ja suunamiseks. Säilitada makrotasandi usaldatavusjärelevalve meetmed.

Brüssel, 8. juuli 2025

Nõukogu nimel

eesistuja

S. LOSE